

Брюксел, 27.6.2016 г.
COM(2016) 424 final

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

**Оценка на изпълнението на Рамката на ЕС за национални стратегии за
интегриране на ромите и Препоръката на Съвета относно ефективни мерки за
интегриране на ромите в държавите членки, 2016 г.**

{SWD(2016) 209 final}

СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ

Оценка на изпълнението на Рамката на ЕС за национални стратегии за интегриране на ромите и Препоръката на Съвета относно ефективни мерки за интегриране на ромите в държавите членки, 2016 г.

1. Въведение

Съгласно Рамката на ЕС за национални стратегии за интегриране на ромите до 2020 г.¹ държавите членки се ангажираха да разработят, прилагат и наблюдават изпълнението на стратегии² в съответствие с всеобхватен подход, основан на обективни данни. Комисията оценява прилагането и докладва ежегодно на Европейския парламент и на Съвета. Рамката на ЕС бе подсилена с препоръка на Съвета относно ефективни мерки за интегриране на ромите³. С препоръката обсегът на рамката беше разширен, за да обхване допълнителни области, а държавите членки бяха призовани ежегодно да докладват на Комисията мерките, предприети в съответствие с препоръката, и напредъка, постигнат в изпълнение на стратегиите.

В настоящото съобщение се докладва относно общите заключения във връзка с напредъка при прилагане на Рамката на ЕС. Освен това в него за първи път се разглеждат мерките за интегриране на ромите, въведени съгласно препоръката на Съвета. В придружаващия работен документ на службите на Комисията се представя отделна оценка за всяка държава и се посочват примери за практики в различните тематични области. В помощ на държавите членки беше разработен подробен модел за докладване⁴. Някои държави членки (Германия, Словения, Франция) избраха да докладват под друга форма, докато други държави (Дания, Люксембург, Нидерландия)⁵ не докладваха относно своите мерки.

2. Ролята на Комисията за оказване на подкрепа на държавите членки

Комисията свързва наблюдението на напредъка в приобщаването на ромите с по-широкообхватната си програма за растеж — стратегията „Европа 2020“. От 2012 г. насам пет държави членки с най-големите ромски общности и изправени пред най-сериозните предизвикателства получават **специфични за всяка държава препоръки** за това как да включат в по-голяма степен приобщаването на ромите в своите общи политики. Препоръките, които Комисията предлага през 2016 г., са съсредоточени

¹ COM(2011) 173 final, подкрепена от държавните и правителствените ръководители на 23—24 юни 2011 г.

² Терминът „стратегии“ обхваща и интегрирани набори от мерки на политиката. Държавите членки са обозначени със следните съкращения: AT — Австрия, BE — Белгия, BG — България, CY — Кипър, CZ — Чешка република, DE — Германия, DK — Дания, EE — Естония, EL — Гърция, ES — Испания, FI — Финландия, FR — Франция, HU — Унгария, HR — Хърватия, IE — Ирландия, IT — Италия, LT — Литва, LU — Люксембург, LV — Латвия, MT — Малта, NL — Нидерландия, PL — Полша, PT — Португалия, RO — Румъния, SE — Швеция, SI — Словения, SK — Словакия, UK — Обединеното кралство. Малта няма ромско население на своя територия.

³ ОВ С 378, 24.12.2013 г., стр. 1.

⁴ Работната група за разработване на показатели за интеграцията на ромите, с помощта на Агенцията за основните права и с участието на 17 държави членки (AT, BE, BG, CZ, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, NL, PT, RO, SK, UK), разработи рамка за докладване в съответствие със структурата на препоръката. Все още предстои да бъде финализирана рамка за показателите за интеграцията на ромите, която прави връзка между мерките и вложените ресурси и резултатите.

⁵ NL представи качествено проучване на условията на живот на ромите, възложено от правителството и извършено от университета „Erasmus“. В продължение на дълъг период от време DK не беше определила национално звено за контакт по въпросите на ромите. Неотдавна беше определено такова звено за контакт, но на Комисията не беше представен доклад относно мерките, въведени съгласно препоръката на Съвета.

върху насърчаване на участието на ромските деца в качествено общо образование⁶. Правните и финансовите инструменти и инструментите на политиките на европейско равнище са приведени изцяло в съответствие с началото на финансовия програмен период 2014—2020 г.

2.1. Изграждане на капацитет и насърчаване на сътрудничеството

Комисията продължава да подпомага диалога между държавите членки в рамките на **мрежата от национални звена за контакт по въпросите на ромите**⁷. Освен това тя продължава работата на **Работната група по въпросите на ромите**, която обединява отделите на Комисията с принос за процеса на ЕС за интегриране на ромите. Осъществяват се **двустранни посещения за мониторинг в държавите членки**, в рамките на които се провеждат задълбочени дискусии между Комисията, националните и местните органи и гражданското общество, както и посещения на ромските общности.

Европейската платформа за приобщаване на ромите, която обединява всички заинтересовани страни на европейско равнище, беше реформирана през 2015 г. с цел да се осигури по-широко участие в процеса. Европейските представителни организации на гражданското общество, които са в редовен диалог с Комисията, бяха тясно ангажирани в реформата и подготовката на Европейската платформа, която през 2015 г. съсредоточи дейността си върху многостранното сътрудничество между заинтересованите страни и борбата с дискриминацията и антиромските настроения;

Комисията се ангажира да подкрепя държавите членки при разработването на **национални платформи по въпросите на ромите**. Тези платформи следва да играят решаваща роля за гарантиране на прозрачно и приобщаващо участие на всички заинтересовани страни в процеса на прилагане, наблюдение и докладване.

Освен това Комисията засили инициативите за **изграждане на капацитет на местно равнище и създаване на мрежи** чрез подкрепата си за:

- **побратимяване между местните органи** (в рамките на транснационалната капания „За ромите, заедно с ромите“)⁸;
- **съвместни програми**⁹ със Съвета на Европа за инвестиране в медиация, структуриран диалог и изграждане на капацитет на ромските общности и местните органи;
- **мрежи за трансгранично сътрудничество** между органите на национално и местно равнище, както и неправителствените организации, защитаващи ромските интереси.

2.2. Борба с дискриминацията и антиромските настроения

През 2015 г. Комисията засили действията за борба с дискриминацията, сегрегацията и антиромските настроения, включително изказванията, проповядващи вражда и омраза, и престъпленията от омраза. В качеството си на пазител на Договорите ролята на Комисията е да гарантира, че законодателството за борба с дискриминацията, като

⁶ BG, CZ, HU, RO, SK: http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/country-specific-recommendations/index_en.htm.

⁷ Участниците в мрежата се срещат два пъти годишно. Мрежата беше създадена през 2012 г. с цел да се насърчава взаимното учене и сътрудничество във връзка с изпълнението на националните стратегии за интегриране на ромите и Комисията да предоставя подкрепа по въпросите, набелязани от звената за контакт. В рамките на мрежата се сформират тематични работни групи (понастоящем по въпросите на транснационалното сътрудничество и ромските деца), които дават възможност за провеждането на по-задълбочени обсъждания.

⁸ http://ec.europa.eu/justice/discrimination/roma/for-roma-with-roma/index_en.htm.

⁹ Програмите ROMED2 и ROMAСТ.

например **Директивата за расовото равенство**¹⁰, е правилно транспонирано и прилагано. Комисията започна второ производство за установяване на нарушение във връзка с дискриминацията на ромски деца в образователната система¹¹ и продължава да разследва предполагаеми случаи на дискриминация в областта на образованието и жилищното настаняване в няколко държави членки.

След като получи правомощието да наблюдава прилагането на **Рамковото решение на Съвета относно расизма и ксенофобията**¹², Комисията започна диалог с държавите членки, за да гарантира неговото пълно и правилно транспониране и прилагане. Освен това Комисията активизира своите усилия, чрез които подпомага държавите членки да гарантират ефективни действия на място срещу изказванията, проповядващи вражда и омраза, и престъпленията от омраза. Тя проведе дискусии с ИТ компании, държавите членки и гражданското общество, като целта бе да се гарантира бързото премахване на публикувани в интернет незаконни изказвания, проповядващи вражда и омраза, и да се насърчава изграждането на контранаративи.

Комисията стартира транснационалната кампания за повишаване на осведомеността **„За ромите, заедно с ромите“**. Целта на кампанията е да се бори с антиромските стереотипи чрез работа с медиите, насърчаване на културното разбирателство, организиране на училищни състезания за рисунки и подкрепа за туининг проекти между местните органи.

През 2015 г. Комисията публикува набор от три справочни материала, с които да подкрепи държавите членки в борбата срещу дискриминацията и сегрегацията:

- **Насоки** за начина, по който европейските структурни и инвестиционни фондове за периода 2014—2020 г. могат да бъдат използвани за **противодействие на сегрегацията в образованието и пространствената сегрегация**, с експертни съвети за прилагане, предоставени на най-засегнатите държави членки¹³.
- **Брошура „Познавайте правата си“**, в която има указания как да се предяви иск, свързан с дискриминация, и се дават лесноразбираеми разяснения на правата на жертвите, така че да се постигне по-добро прилагане на директивите за равенство и по-широка осведоменост по отношение на правата¹⁴.
- **Европейски инструментариум за училищата**, съдържащ добри практики в областта на образованието, включително практики за предоставяне на целенасочена подкрепа на ромски деца и работа с ромски семейства¹⁵.

Комисията решително подкрепи **резолуцията**¹⁶ **на Европейския парламент относно антиромските настроения и признаването от страна на ЕС на възпоменателния ден на геноцида над ромите**. В рамките на своята програма „Европа за гражданите“ Комисията финансира проекти за възпоменание на ромския Холокост, а по програма „Права, равенство и гражданство“ — местни, национални и транснационални проекти за интегриране на ромите и за борба с дискриминацията.

3. Актуално състояние на интегрирането на ромите в държавите членки

В допълнение към икономическата и финансовата криза, кризата с бежанците постави безпрецедентно предизвикателство пред държавите членки. Публичните органи са

¹⁰ Директива 2000/43/ЕО на Съвета от 29 юни 2000 г. относно прилагане на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход (ОВ L 180, 19.7.2000 г.)

¹¹ Словакия през април 2015 г. Първото производство започна през септември 2014 г. срещу Чешката република.

¹² 2008/913/ПВП, ОВ L 328, 28.11.2008 г.

¹³ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/thematic_guidance_fiche_segregation_en.pdf.

¹⁴ http://ec.europa.eu/justice/discrimination/files/rights_against_discrimination_web_en.pdf.

¹⁵ <http://www.schooleducationgateway.eu/en/pub/resources/toolkitsforschools/general.htm>.

¹⁶ 15.4.2015 г., 2015/2615(RSP).

подложени на натиск да отговорят на нуждите на наскоро пристигналите бежанци наред с тези на своите уязвими граждани от ромски произход и на пребиваващите на тяхна територия роми, които са граждани на други държави от ЕС или трети държави. Въпреки че интегрирането на тези общности поставя редица предизвикателства, държавите членки не следва да дават приоритет на една или друга от тези общности. Необходим е балансиран подход, който съвместява всички нужди за интеграция с взаимно допълващи се и координирани действия.

Настоящата оценка се основава на информацията, предоставена от държавите членки, допълнена с принос от гражданското общество. В рамките на Работната група за разработване на показатели за интеграцията на ромите (координирана от Агенцията за основните права с участието на 17 държави членки и Комисията) бяха положени усилия за изработването на обща рамка от показатели по въпросите, свързани с ромите. Въпреки че процесът доведе до създаването на подробен модел за докладване относно въведените мерки, необходима е допълнителна работа върху рамката на показателите за интеграцията на ромите, за да е възможно да се направи връзка между мерките и вложените ресурси и резултатите. Моделът, използван за тазгодишното докладване, създаде предизвикателства за някои държави членки. Комисията е поела ангажимент за разработването на удобна за ползване методология за докладване, тясно свързана с рамката на показателите.

3.1. Хоризонтални мерки

Дискриминацията продължава да бъде широко разпространена в целия ЕС, като присъства във всички общества и във всички ключови области. Това се потвърждава от констатациите от последното проучване на Евробарометър¹⁷ и отзивите на гражданското общество. Държавите членки поставят акцент върху насърчаването на межкултурния диалог и многообразието и предоставянето на информация относно ромската история и култура, включително ромския Холокост. Някои от тях вече са включили тази информация в своите образователни програми. Важно е борбата срещу дискриминацията на ромите да се разгледа през призмата на възпитанието на децата и поставянето на образованието в по-широк контекст. Някои държави членки въведоха действия за обучение, насочени към държавните служители и доставчиците на услуги, така че те да имат подходящо межкултурно разбиране при работата си с ромите. Някои държави също така провеждат кампании срещу престъпленията от омраза. Всички тези мерки са от съществено значение за насърчаване на равенството. Държавите членки се насърчават да разработват такива мерки.

Въпреки тези усилия обаче, не е видно реално подобрение по места. Ето защо е необходим по-систематичен подход, а към държавите членки се отправя призив да покажат по-голяма политическа воля за борба с дискриминацията. **Антиромските настроения като специфична проява на расизъм,** тясно свързана с дълбоко вкоренени стереотипи и стигматизация на ромите, са във възход. Това е свързано с повишените радикализация и екстремизъм в ЕС. От жизненоважно значение е публичните органи да се дистанцират от расистките и ксенофобски изказвания, насочени срещу ромите, както и ефективно да преследват по наказателноправен път **реториката, изказванията, проповядващи вражда и омраза, и престъпленията от омраза срещу ромите.** Важно е да се осъзнае, че и нежеланието за действие допринася за това нетолерантността да е приемлива за обществото.

Въпреки че някои държави членки предприеха стъпки за елиминиране на дискриминацията и сегрегацията на ромите, като приеха законодателство,

¹⁷ Специално издание на Евробарометър 437, 2015 г.

благоприятстващо тяхното приобщаване, по-специално в областта на образованието, за да се насърчи равният достъп на ромските деца в общото образование¹⁸, ромите продължават да бъдат изключени от пазара на труда и продължава да съществува сегрегация в образованието и жилищното настаняване. Поради това държавите членки следва да полагат повече усилия, за да **гарантират ефективното практическо прилагане на антидискриминационното законодателство**, с цел да се премахват по-успешно практиките на дискриминация и сегрегация.

Повечето държави членки докладваха за мерки, насочени към насърчаване на участието на ромите, но **е необходимо да се обърне по-голямо внимание на ромската младеж**. Положението на **ромските деца** продължава да бъде особено обезпокоително. Някои държави членки предприемат мерки за борба с тормоза и сплашването. При все това ромските деца продължават да бъдат в изолация. В някои държави членки това е свързано с липсата на регистрация и документи за самоличност, слабото участие в образованието и грижите в ранна детска възраст, както и с по-високия процент на отпадналите от училище.

Мерки, препоръчани от Съвета	Държави членки, които са докладвали мярка
Гарантиране на ефективно практическо прилагане на Директивата за расовото равенство	BE, BG, CZ, DE, FI, HR, IT, LT, SI, SK, UK
Прилагане на мерки за премахване на сегрегацията на регионално и местно равнище	ES, HR, SK
Гарантиране на пълно съответствие на мерките за принудително изселване с правото на ЕС и международните задължения в областта на правата на човека	-
Повишаване на осведомеността относно ползите от интегрирането на ромите	AT, ES, LV
Повишаване на обществената осведоменост за многообразието на обществата, повишаване на чувствителността на общественото мнение към приобщаването на ромите	AT, DE, ES, LV, PT, SI, SK,
Борба с антиромската реторика и езика на омразата	AT, DE, ES, HR, SE, SK
Борба с множествената дискриминация на ромските деца и жени	AT, CZ, DE, ES, HR, HU, PT, SE, SI, SK
Борба с (домашното) насилие срещу жени и момичета	AT, DE, EL, ES, FI, HR, HU, UK
Борба с трафика на хора	AT, BG, HR, HU, IT
Борба с браковете с непълнолетни лица и принудителните бракове, както и с просията, в която участват деца	SI
Подкрепа за активното гражданско участие на ромите, като се насърчава тяхното участие в социалния, икономическия, политическия и културния живот	AT, BE, BG, CZ, DE, ES, FI, HR, HU, LT, LV, PT, SE, SI SK, UK
Насърчаване на обучението и наемането на квалифицирани медиатори	BE, BG, CZ, ES, HR, PT, SI
Повишаване на осведомеността на ромите за техните права	AT, DE, ES, HR
Други	BE, BG, FR, HU, HR, IT, LV PT, UK

Въпросите, свързани с **жените от ромски произход**, се разглеждат преди всичко в рамките на общите мерки. Жените обаче са жертва на множество форми на дискриминация (насилие, трафик на хора, бракове преди навършване на пълнолетие и принудителни бракове, просия, в която участват деца) и поради това за тях следва да се

¹⁸ BG, CZ, SK

приемат по-целенасочени мерки като част от стратегически подход, който отчита елементите, свързани с пола, и е съобразен с интересите на децата. В тези области до голяма степен липсват действия, въпреки индикациите за увеличаване на трафика на ромите за тези цели¹⁹.

Държавите членки следва да потърсят по-добро решение на специфичното положение на ромите, като използват комбинация от общи и целенасочени мерки, за да се гарантира техният реален равен достъп до права и общи услуги.

3.2. Образование

Образованието продължава да е обект на най-голямо внимание в приеманите от държавите членки мерки за интеграция. Повечето държави членки докладваха за мерки, свързани с образованието и грижите в ранна детска възраст, преждевременното напускане на училище, приобщаващото образование и индивидуално съобразената подкрепа. Много държави членки приеха стратегии във връзка с ранното напускане на училище, но те не са изрично насочени към ромите, чийто дял сред преждеременно напусналите училище продължава да бъде пропорционално по-голям. Значително внимание е посветено на насърчаването на достъпа до образованието в ранна детска възраст и неговото качество, което цели да се избегне по-късно напускането на училище и да се подобрят образователните резултати. В последните години се наблюдава положителна промяна на модела, като се признава централната роля на образованието в ранна възраст. За това свидетелстват увеличаването на средствата, отпуснати за изграждането на детски градини, и законодателните промени в няколко държави членки с цел да се въведе или разшири задължителното предучилищно образование²⁰.

Мерки, препоръчани от Съвета	Държави членки, които са докладвали мярка
Премахване на сегрегацията	BE, BG, ES, IE, IT, RO, SI, SK
Прекратяване на погрешната практика за настаняване в училища за деца със специални потребности	BG, CZ, SK
Борба с преждевременното напускане на училище	AT, BE, BG, CY, DE, ES, FI, FR, HR, HU, IT, RO, SE, SK, UK
Подобряване на достъпа до образование и грижи в ранна детска възраст и качеството им	AT, BG, CZ, ES, FI, HR, HU, IT, PL, RO, SK
Предоставяне на индивидуално съобразена подкрепа	AT, CZ, DE, ES, HR, IT, LT, LV, PL, RO, SK, UK
Насърчаване на приобщаващи методи на преподаване и учене	AT, BG, CY, CZ, DE, ES, HR, HU, LV, PT, RO, SI, SK, UK
Насърчаване на участието на родителите и обучение на учителите	AT, BE, BG, CY, DE, ES, FI, IT, LV, SI, SK
Насърчаване на участието и завършването на средно и висше образование	AT, BG, CZ, DE, ES, FI, HR, HU, PL, UK
Разширяване на достъпа до втори шанс за получаване на образование и учене за възрастни	UK, BG, CY, DE, ES, SI
Други	BE, CZ, ES, FI, DE, HR, HU, IT, LT, LV, RO, SI, SK, UK

¹⁹ Европол: Доклад за положението — Трафикът на хора в ЕС.

²⁰ BG, CZ, HU, FI

Едно по-скорошно положително развитие е насърчаването на приобщаващо образование и индивидуално съобразена подкрепа за деца в рамките на общото образование, като по този начин се предотвратява настаняването в специални училища въз основа на социалния произход. В някои държави членки беше подсилена правната уредба, която способства приобщаването, но тя следва да бъде съпроводена от ефективни мерки за прилагане. За постигането на осезаеми резултати са необходими подходящ мониторинг, устойчиво финансиране и подходящо обучение на учителите. Следва да се обърне по-голямо внимание на предоставянето на втори шанс за получаване на образование и ученето за възрастни, като се улесни преходът между нивата на образование, включително висше образование. Като приоритет следва се приеме изпълнението на активни мерки за премахване на сегрегацията, за да се осигури качествено образование за ромските деца в рамките на общообразователната система. Програмите за обучение следва да отговарят на действителните нужди на пазара на труда, за да се постигне реално подобряване на перспективите за заетост.

3.3. Заетост

Участието на ромите на пазара на труда продължава да бъде много слабо. Държавите членки отдадоха приоритет на общите мерки, насочени към безработните, обучението и субсидираните работни места за трайно безработните лица. Освен това държавите членки предлагат активизиране/общественополезен труд и мерки за лицата с мигрантски произход, без обаче това да има значително въздействие за ромите. Повечето от тях докладваха за мерки в подкрепа на първоначален професионален опит, професионално обучение или обучение на работното място, учене през целия живот и развитие на уменията. Няколко държави членки предприеха инициативи за общи услуги в областта на заетостта и самостоятелната заетост или предприемачеството. Въпреки всички тези мерки ромите продължават да бъдат най-слабо представената група на пазара на труда. Ниските нива на образование и умения и широко разпространената дискриминация са фактори, обясняващи лошите резултати в областта на заетостта. Възможно е активизирането и общественополезният труд да са допринесли за по-добри статистически резултати, но вместо да осигурят преход към отворения пазар на труда, те имаха по-скоро обратен ефект, задържайки участниците в тези мерки на нископлатени работни места с ниско качество, които са недостатъчни за преборване на бедността.

Мерки, препоръчани от Съвета	Държави членки, които са докладвали мярка
Подпомагане на първоначалния професионален опит, професионалното обучение, обучението в процеса на работа и ученето през целия живот	AT, BE, BG, DE, EL, ES, FI, HR, HU, IT, LT, LV, PL, PT, SI, SK, UK
Подкрепа за самостоятелната заетост и предприемачеството	AT, BE, BG, ES, HR, HU, LT, SI, SK
Предоставяне на равен достъп до основните обществени служби по заетостта и индивидуално съобразена подкрепа	AT, BE, BG, DE, ES, FR, HR, HU, IT, LV, PT, SE, SI, SK
Премахване на пречките, в това число и дискриминацията, пред (повторното) влизане(то) на пазара на труда.	AT, FI, DE, ES, HR, HU, LT, SK, UK
Други	BE, CZ, EL, HU, LT, PT, RO, SK

Очевидно е, че са необходими всеобхватни, специално съобразени подходи. Следва по-добре да се използват иновативни мерки (като насърчаване на социалните предприятия и предприемачеството сред ромите, стимули за работодателите, информационни

кампании за работодателите от частния сектор, насочени към ромите действия в рамките на гаранцията за младежта и насърчаване на отчитането на социалните съображения при възлагането на обществени поръчки), а така също и интегрирани подходи за активно приобщаване. Освен това от решаващо значение е въздействието на всички мерки за заетост на ромите да се наблюдава отблизо. Следва да се засили борбата срещу практиките на дискриминация на пазара на труда, като се осигури потъсно сътрудничество с инспекцията по труда. Сумите, отпускани по линия на Европейския социален фонд, следва да бъдат използвани в пълна степен за гарантиране на ефективността и устойчивостта на мерките чрез интегрирана и персонализирана подкрепа. Освен това следва да се използват в пълна степен възможностите по линия на Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР), за да се насърчава трудовата заетост на ромите в селските райони, където живеят мнозинството от тях.

3.4. Здравеопазване

Продължава да е трудно преодоляването на неравнопоставеното третиране на ромите в областта на здравеопазването, по-специално в най-бедните райони. Повечето държави членки докладваха за действия, които улесняват достъпа до здравно обслужване и се съсредоточават върху превантивни, защитни мерки, по-конкретно ваксиниране на децата, семейно планиране и повишаване на осведомеността по въпросите на здравето. Те също така работят с неправителствени организации. Въпреки това за някои ромите достъпът до здравеопазване остава ограничен поради липсата на регистрация и здравна застраховка. За да се достигне до тези уязвими хора, са необходими по-нататъшни усилия, включително посредством участието им в инициативи в областта на здравните и социалните грижи. Всички държави членки следва също така да въведат дейности за повишаване на осведомеността, които са насочени както към здравните специалисти, така и към самите ромите.

Мерки, препоръчани от Съвета	Държави членки, които са докладвали мярка
Премахване на пречките пред достъпа до системата на здравеопазване	AT, BE, BG, CZ, DE, ES, FI, FR, HU, LT, PL,RO, SE, SI, SK, UK
Подобряване на достъпа до медицински прегледи, предродилни и следродилни грижи, семейно планиране и др.	AT, BG, DE, ES, IT, PL, SI, SK
Насърчаване на достъпа до програми за безплатна ваксинация, насочени към децата и най-необлагодетелстваните групи и райони	AT, BE, BG, DE, ES, HU, PL, RO, SI, SK
Насърчаване на осведомеността по въпросите на здравето	AT, BG, CZ, DE, ES, FI, HR, HU, IT, PL, SI, SK
Други	BE, BG, EL, ES, FI, HR, IT, LT, PL, SK

3.5. Жилищно настаняване

Най-важните предизвикателства в областта на жилищното настаняване, а именно борбата срещу сегрегацията и предотвратяването на принудителното изселване, не бяха разгледани в достатъчна степен²¹. Няколко държави членки докладваха мерки за насърчаване на недискриминационния достъп до социални жилища, а други — за борба срещу сегрегацията. И в двете области са необходими по-нататъшни съгласувани, категорични действия, които евентуално могат да бъдат финансирани със средства на ЕС. Следва да се избягва използването на европейските структурни и инвестиционни фондове по начин, който води до (допълнителна) сегрегация на жилищната база. Преодоляването на сегрегацията изисква дългосрочен подход. Предпоставките за успешното му постигане включват:

- насочване на усилията към изоставащите региони и тези, изложени на риск;
- осигуряване на координация между заинтересованите страни и участие на засегнатите ромски общности в изпълнението;
- съчетаване на изграждането на инфраструктура с развитието на човешките ресурси;
- узаконяване на жилища;
- стартиране на подготвителни и съпътстващи мерки;
- осигуряване на подходящи жилища в интегрирана рамка;
- включване на усилията за премахване на сегрегацията като част от интегриран подход.

Мерки, препоръчани от Съвета	Държави членки, които са докладвали мярка
Премахване на всякаква пространствена сегрегация и насърчаване на премахването на сегрегацията	CZ, HU, ES, IT, RO
Насърчаване на недискриминационния достъп до настаняване в социални жилища	AT, BE, BG, CZ, DE, ES, FI, FR, IT, SK, UK
Осигуряване на специално определени места за лагери на ромите номади	AT, BE, FR, UK
Осигуряване на достъп до комунални услуги	ES, HR, RO, SI
Други	AT, BE, BG, CZ, ES, HR, HU, IT, LT, PL, PT, RO, SK

Някои от засегнатите държави въведоха и мерки във връзка с друг приоритет, подчертан в рамката на ЕС и препоръката на Съвета: осигуряването на места за лагери за пътуващите общности пропорционално на местните нужди. Всички засегнати държави членки следва да обърнат внимание на достъпа до комунални услуги, за да подобрят условията на живот на ромите.

3.6. Структурни мерки

Бяха предприети положителни стъпки за укрепване на работния и институционалния капацитет на националните звена за контакт по въпросите на ромите, въпреки че техният мандат и ресурси все още се различават значително. Много от тях участват не само в координацията на съответните политики, но и при тяхното разработване и преразглеждане. Много от тези звена участваха активно в съгласуването на политическите приоритети с наличните финансови средства за

²¹ През 2015 г. международни организации в областта на правата на човека и представители на гражданското общество изразиха многобройни опасения във връзка с принудителните изселвания в няколко държави членки. Вж. например <http://www.coe.int/en/web/commissioner/-/european-countries-must-stop-forced-evictions-of-roma>. В повечето случаи не беше предоставено алтернативно настаняване в социални жилища, а в няколко случая децата бяха отведени от семействата.

програмния период 2014—2020 г.²² Техните усилия допринесоха за избора на социално-икономическата интеграция на маргинализираните общности на ромите като специфичен инвестиционен приоритет в рамките на оперативните програми. Това осигури устойчиво финансиране за мерките за интегриране на ромите до 2020 г.

Някои от националните звена за контакт по въпросите на ромите работят в тясно сътрудничество с местните органи, като предоставят методологична подкрепа в разработването на местни планове за действие, и си сътрудничат с представители на ромското гражданско общество и гражданското общество, защитаващо ромските интереси. Тяхната дейност е все по-видима за заинтересованите страни. Въпреки това е необходимо по-нататъшно подобряване по отношение, по-специално, на **сътрудничеството с местните власти, гражданското общество и особено с частния сектор при действията за изпълнение**. От докладите на държавите членки става ясно, че по-голямата част от докладваните мерки, особено в областта на образованието и здравеопазването, се изпълняват от националните публични органи, докато за изпълнението на мерките в сферата на жилищното настаняване и заетостта обикновено отговарят местните органи. Гражданските организации са най-активни в здравеопазването, следвано от образованието, но следва допълнително да се насърчава тяхното партньорство в изпълнението във всички приложими области. Потенциалната роля на частния сектор остава до голяма степен неизползвана.

В много държави членки е установено сътрудничество между звената за контакт и **органите по въпросите на равенството**²³. И двата вида органи предоставят принос за политиките и подкрепа, когато е необходимо. Все още е необходимо да се увеличат техните човешки и финансови ресурси и да се подобри сътрудничеството между тях и неговата ефективност.

Все по-признато е значението на **транснационалното сътрудничество**, то се практикува все повече и се насърчава от всички заинтересовани страни на всички равнища. Органите обменят най-добри практики помежду си както на национално равнище (например чрез мрежата EURoma, свързваща звената за контакт и управляващите органи с цел да се подобри използването на европейските структурни и инвестиционни фондове за приобщаване на ромите), така и на общинско равнище (например в рамките на стратегията на ЕС за региона на река Дунав). С цел да се засили транснационалното сътрудничество за интегриране на ромите бяха сключени двустранни национални споразумения (например между Франция и Румъния, между Швеция и Румъния). Интегрирането на ромите е обхванато и от транснационалното сътрудничество на местно равнище (например в рамките на работната група за ромите на асоциация „Евроградове“ или на новия компонент по програма ROMACT в подкрепа на изграждането на капацитет и дейностите за транснационално сътрудничество с цел подпомагане на местните органи). Няколко положителни примера на сътрудничество между общини в Западна и Източна Европа са насочени към предоставянето на услуги за ромите, в това число в областта на образованието (например Глазгоу и Осло с Белфаст, Арад, Крайова, Тимишоара) или заетостта (например Гент с Глазгоу, Атина, Малмьо).

Държавите членки предприеха стъпки за установяването на система за **наблюдение** на националните стратегии за интегриране на ромите. Изискването в рамките на европейските структурни и инвестиционни фондове за наличието на стабилни методи

²² Във връзка с европейските структурни и инвестиционни фондове вж. http://ec.europa.eu/regional_policy/bg/funding/; във връзка със засиленото партньорство в планирането, изпълнението и наблюдението на средства от европейските структурни и инвестиционни фондове вж. http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/what/glossary/european-code-of-conduct.

²³ Органи, създадени в рамките на директивите на ЕС за равенството 2000/43/ЕО, 2004/113/ЕО и 2006/54/ЕО.

за наблюдение играе важна роля за подобряване на оценката на въздействието на мерките за интегриране на ромите. Въпреки това са необходими допълнителни усилия, за да се даде възможност за оценяване на резултатите за ромите от докладваните целенасочени и общи мерки, включително тяхното въздействие върху сегрегационните тенденции, нивото на образование и равнищата на заетост на ромите и достъпа до жилища и здравни услуги в една интегрирана рамка. За тази цел Агенцията на ЕС за основните права ще продължи дейността си за разработване на показатели за интегриране на ромите, които следва да подкрепят създаването на методология за докладване благодарение на принос от всички заинтересовани страни. Необходимо е по-добро съгласуване на наблюдението на мерките за интегриране на ромите и на средствата от европейските структурни и инвестиционни фондове за приобщаване на ромите, което да се постигне чрез по-тясна координация между звената за контакт и управляващите органи на европейските структурни и инвестиционни фондове, за да се гарантира, че средствата достигат до ромите.

3.7. Финансиране

В съобщението си от 2015 г. Комисията представи възможностите в рамките на програмния период 2014—2020 г. В работния документ на службите на Комисията за всяка държава членка беше докладвано по-общото разпределяне на средства на национално равнище за социално приобщаване и борба с бедността и дискриминацията. Следва да се отбележи, че в рамките на своето по-общо разпределяне на средства за социално приобщаване 12 държави членки²⁴ избраха новия инвестиционен приоритет, който дава възможност за **ясно определена, но не изключителна насоченост към ромите**, и заделиха за него средства в общ размер от 1,5 милиарда евро. Бяха набелязани няколко други инвестиционни приоритета по европейските структурни и инвестиционни фондове, за да допринесат за приобщаването на ромите²⁵.

По отношение на **националното публично финансиране**, сред основните области на политиката най-много инвестиции привличат образованието и жилищното настаняване, много по-малко се инвестира в заетостта и още по-малко — в здравеопазването. Докладваното национално финансиране за хоризонтални и структурни мерки е незначително. По отношение на **финансирането от европейските структурни и инвестиционни фондове** и в съответствие със специфичните за всяка държава препоръки в рамките на европейския семестър, двете основни инвестиционни области са приобщаващото образование (включително образованието в ранна детска възраст) и заетостта, като за жилищно настаняване също е заделена значителна сума. Средствата, отпуснати за инвестиции в здравеопазването, са значително по-малко. За хоризонтални и структурни мерки най-голямо финансиране, главно от европейските структурни и инвестиционни фондове, получават закрилата на жените и децата и борбата с дискриминацията.

Няколко държави членки **картографираха ромските общности**, като въведоха етнически или социално-икономически показатели (т.е. нуждаещи се/сегрегирани квартали, лица в най-голяма нужда, карти на бедността и т.н.), за да се подобри

²⁴ AT, BE, BG, CZ, ES, FR, EL, HU, IT, PL, RO, SK

²⁵ Например по Европейския социален фонд: намаляване на преждевременното напускане на училище и насърчаване на равния достъп до висококачествено предучилищно, основно и средно образование; или борба срещу всички форми на дискриминация и насърчаване на равенството на възможностите. По Европейския фонд за регионално развитие: социална, здравна или образователна инфраструктура или подкрепа за физическото, икономическото и социалното обновление на нуждаещите се общности.

насочването и разпределянето на средства от европейските структурни и инвестиционни фондове за интегриране на ромите.

4. Разширяване

Интегрирането на ромите продължава да бъде основен приоритет в процеса на разширяване. Комисията работи в тясно сътрудничество с държавите от Западните Балкани и Турция и следи за изпълнението на поетите задължения. По линия на Инструмента за предприсъединителна помощ (ИПП II) се полагат значителни усилия за подпомагане на програми за интегриране на ромите на национално и регионално равнище. Въпреки това положението на по-голямата част от ромските общности продължава да буди безпокойство. Приемането на законодателни или политически документи не е достатъчно. Следва на национално равнище да бъдат заделени достатъчни бюджетни средства за изпълнение на мерките за интегриране, като се обърне особено внимание на прилагането на местно равнище. Ромските общности трябва да участват пълноценно в планирането, изпълнението и наблюдението. Инициативата „Десетилетие на ромското включване“²⁶ гарантира, че интеграцията на ромите се превръща в част от политическия дневен ред. В етапа, следващ инициативата, усилията трябва да се съсредоточат върху постигането на измерими резултати на място, ясно намаляване на разликите между ромите и останалата част от населението, като се обърне особено внимание на приоритетните области (образование, заетост, здравеопазване, жилищно настаняване и гражданска документация), както и в хоризонталните области, свързани с пола и антиромските настроения. Политиките за интегриране на ромите трябва да бъдат засилени в отговор на настоящата криза с бежанците; значителна част от върнатите лица в държави от Западните Балкани, определени понастоящем като сигурни страни на произход, са роми.

5. Заключение и следващи стъпки

Правните, политическите и финансовите инструменти на европейско равнище бяха въведени. Държавите членки създадоха структури за координация, въведоха целенасочени и общи мерки в отговор на препоръката на Съвета и отпуснаха финансиране. При оценката бяха открити **някои положителни тенденции**, като например нарастващото внимание към образованието в ранна детска възраст, новата връзка между приоритетите на политиката за интегриране на ромите и използването на европейските структурни и инвестиционни фондове за периода 2014—2020 г. и ролята на националните звена за контакт по въпросите на ромите при планирането на това финансиране. Усилията обаче не успяха да предотвратят по-нататъшното влошаване на условията на живот на ромите и широко разпространената враждебност на преобладаващото население. Бяха установени **сериозни проблеми** в борбата срещу дискриминацията на ромите, особено по отношение на сегрегацията при жилищното настаняване и в образованието, както и в предотвратяването на принудителното изселване. Необходимо е да се предприемат действия, за да се гарантира трайна ангажираност на местно равнище и практическо прилагане. Продължават да са недостатъчни сътрудничеството с гражданското общество и участието на частния сектор в прилагането. Следва да се подобри и отчитането на ефекта от усилията за интегриране на място.

Държавите членки следва да гарантират **потвърждаване на политическата ангажираност за интегриране на ромите**, така че съществуващите правни, политически и финансови инструменти да се използват изцяло за постигането на

²⁶ <http://www.romadecade.org/>.

осезаеми резултати на място. **Прилагането на местно равнище е от първостепенно значение.**

Комисията призовава държавите членки да разгледат следните спешни приоритети:

- **Прилагане на законодателството и предпазните мерки за борба с дискриминацията, расизма и ксенофобията** на национално и местно равнище чрез:
 - наблюдение, противостоене, докладване и санкциониране на дискриминацията срещу ромите във всички области на политиката;
 - инкриминиране на публичното подбуждане към насилие или омраза, включително на основание на етнически произход;
 - въвеждане на мерки за справяне с трафика на хора, които отчитат елементите, свързани с пола, и са съобразени с интересите на децата;
 - провеждане на кампании за повишаване на осведомеността и за борба с дискриминацията, насочени към преобладаващото население и основните заинтересовани лица, за да се насърчи разбирането на икономическия императив и взаимните ползи от приобщаването на ромите.
- **Предотвратяване на изселванията въз основа на етнически произход**, като се гарантира, че всяко изселване се извършва при пълно спазване на основните права и се предоставя подходящо алтернативно жилищно настаняване за изселените семейства, за да се избегне бездомността и задълбочаването на социалното изключване, чрез проучване на възможностите за инвестиране на средства от европейските социални и инвестиционни фондове за подобряване на положението по отношение на жилищното настаняване на ромите.
- **Премахване на сегрегацията в образованието и жилищното настаняване** в съответствие с насоките на Комисията чрез законодателни мерки, реформа на политиките с цел приобщаване, обучение на учителите, разпространение на приобщаващи методи и изрични мерки за премахване на сегрегацията, в съчетание с целенасочена подкрепа за преодоляване на всички пречки пред достъпа, като се използват в пълна степен възможностите в рамките на европейските структурни и инвестиционни фондове.
- **Въвеждане на предпазни и целеви мерки, за да се гарантира, че общите интервенции действително достигат до ромите**, особено по отношение на заетостта и здравеопазването.
- **Разширяване и умножаване на маломасштабните инициативи**, които са се доказали като успешни, с използването на средства от фондовете за програмния период 2014—2020 г.
- **Доразработване на методологиите за събиране на данни, наблюдение и докладване**, за да се отговори на очакванията за отчетност при изразходването на публични средства и за да се гарантира, че се оценява въздействието на целенасочените и общите мерки върху ромите, че се извличат поуки от изпълнението на политиките и в резултат на това политиките се преразглеждат.
- **Пълноценно използване на националните платформи по въпросите на ромите, за да се осигури приобщаващо участие на всички заинтересовани страни** в изпълнението, наблюдението, докладването и прегледа на политиките, за да се насърчат обменът, оценката и трансферът на добри практики, за изграждане на партньорства и за още по-активно участие на ромските общности, местните органи, гражданското общество и частния сектор.

Комисията ще продължи да подкрепя държавите членки, да гарантира необходимата ангажираност на европейско равнище за приобщаване на ромите и да използва всички налични средства за насърчаване на диалог и сътрудничество. **Ключовите приоритети на Комисията включват следното:**

- **Предприемане на действия за осигуряване на пълно прилагане на законодателството за борба с дискриминацията и противодействие на антиромските настроения** чрез използване на наличните правни инструменти.
- **Подкрепа за националните платформи по въпросите на ромите** с цел насърчаване на приобщаващото сътрудничество между всички заинтересовани страни на национално равнище.
- **Подпомагане на усилията на държавите членки за интегриране на ромите** посредством улесняване на обмена, сътрудничеството и целенасочените тематични дискусии в рамките на мрежата на националните звена за контакт по въпросите на ромите.
- **Осигуряване на диалог на високо равнище и насоки на политиката** посредством провеждането на двустранни мисии за наблюдение с участието на националните и местните власти, както и на гражданското общество.
- **Насърчаване на участието и диалога на европейско равнище** на всички заинтересовани страни в рамките на реформираната **европейска платформа за приобщаване на ромите**.
- **Подкрепа за изграждането на капацитета на местните органи и гражданското общество**, с цел да се насърчи тяхното активно мобилизиране.
- **Разработване на стратегически подход към интегрирането на ромите за периода след 2020 г.**, с оглед на евентуалното преразглеждане на препоръката на Съвета, предвидено за 2019 г., като се вземат под внимание оставащите различия между ромите и останалата част от населението в областта на образованието, заетостта, здравеопазването и жилищното настаняване, както и борбата срещу дискриминацията, а така също и текущите разисквания относно средносрочна оценка на рамката на ЕС за национални стратегии за интегриране на ромите.